

DERIVATS: *Magnetisme* [1805, id.]. *Magnetitzar* [1840, Lab.]; *magnetització*, *-able*, *-ador*, *-ant*. *Magnèsia*, de primer nom de la manganesa, dita així per la seva semblança amb la pedra d'imant; *magnèsia*; *magnèsic*; *magnesi*; *magnesita*.

CPT.: *Magneto* [Fontserè, c. 1925, el reclamava per al DOrt.], abreujament de *màquina magneto-elèctrica*. *Magnetòmetre* [id.].

MAGNÒLIA, del ll. científic *magnolia*, creat per Linneu a honor de *Magnol*, botànic francès del S. xvii. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*. Usat repetidament en comparacions de Verdager: «El Canigó és una *magnòlia* immensa / ---», i ja en l'*Atl. Magnoliàcies* [id.]. *Magnolier*; *magnoliera*. *Magnoli*.

MAGOLAR, 'deixar (un cos) macat amb blaus i contusions', germà del port. i gall. *maguar*, it. dial. *magolare*, sard *magulare*, *ma(c)culare*, cast. *magu(l)lar* id., probables descendents mig-savis del ll. *macūlāre* 'marcar (la pell) amb taques', 'corrompre', amb alguna infl. de *MACAR*. □ 1.ª doc.: 1507, Busa-N.:

«*Magolar* carn: suggillare» (D-iv-5); «id.: suggillare, commaculare partem aliquam livido colore», *DTO*. 1647, «ha *magolat* de colps a l'amo de la casa», *Lacavalleria*. Viu a tot el Princ., també en el català central, però se sent més a la banda de muntanya, en el bisbat de Vic i en els Alts Pirineus. «Els vents arremolinats *magolan* y fan caure com fulles nostres dies», Ginés i Aguilan (*Julita*); a Boí (1970) parlaven d'algú *magolat* per un accident, i després els pastors de la Muntanyeta m'explicaren que a un escamot d'ovelles avançat un esbojarrat automobilista les havia deixat molt mal parades: les «a *magulat* totes». En alguna zona hi ha una mica de barreja amb altres mots, en especial *macar*: com que tots dos es poden aplicar a la fruita, amb menys o major intensitat, i solament es maca o magola la fruita madurada, hi ha qui a l'Alta Cerdanya ho acostava a la forma d'aquest verb: «quan restareu tots sols dins la barraca, son pare li assenyala d'apropar-se, que, pobret, de tan *madolat* que estava, les forces li finaven», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 89); en algunes valls *magolar*, mantingut fins al parlar fronterer de Binéfar, Coll Altabàs, es deu reduir *maular* (com fan al Baix Aragó els baturros de Magallón, segons ens conta el baturro Lázaro Carreter); d'on per contaminació amb *macar* degué resultar *maukkklá i l'adj. *máuggla* ('fruita) macada' anotat a Tavas. (1934).

Es tracta del mateix mot que el port. *maoar* 'causar contusió, afligir', *máoga* 'blau', 'taca', 'disgust', 'el ser malaguanyat', gall. *maguar* 'aixafar', Ístria *magolar* «percuotere», *magulare*, *ma(c)culare* 'taca', 'esclafar'; i una mica alterat per l'acció del quasi-sinònim *abollado*, el cast. *magullado*; però encara el granadí *PAlc.* deia *magular carne* i *maguladura* el 1505, i vegeu més dades sobre això, amb la bibliografia, en el *DCEC*, s. v. Es tracta, doncs, de prolongacions del ll. *maculare* amb un tractament fonètic mig-savi (potser per influència de l'ús freqüent per part de gent medical i hagiògrafs de màrtirs); cf. el fr. ant. i dial. *maillenter*

'esclafar, triturar' que suposa un ll. vg. *MACULENTARE. Cf. *MACAR*, *MAGALL* i *MAGANYAR*.

DERIV.: +*Magoladura* (*de carns*, Busa-N.). El terme arquit. mall. *magolla* (*AicM*) sembla ser pres del cast. *macolla*, també val. *macòlla* (Escrip < cast.?) (per a l'etim. i cont. del qual veg. *DECH*, s. v.) modificat per l'alternativa entre *MAGULLAR*, *MACAR* i *magolar*.

Magost és ben incert que hagi existit tal mot en mossàrab balear (i més en català), però no vull deixar d'assenyalar el *Rajjal Almagost*, de Balansat, en el Repartiment d'Eivissa (2.ª quart S. XIII), veg. *Macabich, Feudalismo* (64, 98), en relació amb l'obscur problema etimològic del gall.-port. *magusto*, gall. i leon. *magosto*, ast. *amagüestu* 'menjada de castanyes torrades', *magostar* 'torrar castanyes', que no va quedar prou aclarit amb la meua nota del *DCEC/DECH* (AGOSTO, I, 74a49-74b19), car no s'hi va examinar gaire les possibilitats pre-romanes; i menys en relació amb *MAIOSTA 'maduixa boscana' i el nostre complex pre-romà *MADUIXA/martóll*, i els seus subsistents problemes, com sigui que aquest designa també, en part, la nou verda, i no deixa d'assenyalar-s'hi algun enllaç versemblant (veg. allí nota 21) amb la festa de menjar castanyes. De tota manera notem que l'estructura de *Magost* és contradictòria d'un origen aràbic (llengua on només *magšūt fóra estructuralment possible). Avui, però, m'inclino a creure que potser encara l'explicació més versemblant (més que aquesta i que totes les altres suggerides) és admetre un encreuament de *agostar* amb *moscar* «dar un mordisco a las castañas antes de magostarlas» com defineixen els vocab. asturians i gallecs: és l'explicació que estalvia tota suposició hipotètica.

MAGRANA, amb la seva variant *malgrana* i *mangrana*, resulta d'un encreuament entre les dues denominacions llatines MILLE-GRANA 'mil grans' i MALUM GRANATUM 'fruit granat, fruit fet de grans', que ja en llatí vulgar tardà degueren combinar-se en variants com *MA(L)GRANA*. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«6 drs. *melgranás*» en uns comptes de la casa reial catalana (si bé en aragones, Soldevila, *Pere el Gran* III, 449); «1281 --- tramès missatge al rey de França que-s volia veer ab eyl --- a Tholosa --- e él menà dues-centes embles qui portaven l'arnès e --- figues seches e alçibib e dàtils e *malgranés* dolçes e molts cunfits; e quant entraren a Tholosa ---», *Desclot* (*NCl*. III, § 76, 53, 3); «sia memòria al --- rey de Mallorches de les leudes ordenades per --- Cogliure --- de vint anys ensà, les quals lo dit rey --- enc<u>any a --- Barssalona atorgà, e dix que les revocaria absoltament quant los messagers --- de Barssalona fossen a Perpenya --- d'aquestes coses que-s --- passaven franchises --- limons e possirs e toronges, la carga, mealla; item, carga de *melgranés*, un dr.; item ---», 1317 (*RLR* xxxi, 74); *malgranés* en un doc. ross. del mateix any i en un de Ceret de 1544 (*InvLC*), i en un de reial de 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 240, on es tracta de *SURAMS*, espècie d'*atzarenes*). Aviat en lèxics: *malgrana* Jacme Marc (494), Aversó